OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Kirje

31.10.2024

VN/33945/2023
VN/33945/2023-OKM-188

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto hallituksen esityksestä lukiolain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 159/2024 vp)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lukiolakia, oppivelvollisuuslakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksia lukiokoulutuksen oppimisen tuen, rahoituksen, ylioppilastutkinnon sekä lukiodiplomien kehittämisestä.

Laki ylioppilastutkintolain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025. Laki lukiolain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan osin 1.1.2025 ja osin 1.8.2025. Laki oppivelvollisuuslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2025. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

Oppimisen tuki

Lukiolakiin (714/2018) ehdotettavilla muutoksilla vahvistettaisiin lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen. Lukiolakia muutettaisiin siten, että laissa säädettäisiin opiskelijoiden oikeudesta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen.

Lukiolaisen oikeutta oppimisen tukeen vahvistettaisiin säätämällä opiskelijan oikeudesta tukiopetukseen, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi (lukiolain 28 §). Tukiopetuksella tarkoitettaisiin opettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan tarvitsemien tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Opiskelijalla, jolla on vaikeuksia oppimisessa ja koulutuksen läpäisemisessä, olisi oikeus saada tukiopetusta muun opetuksen ja ohjauksen ohella.

Lisäksi opiskelijalla olisi oikeus erityisopetukseen, jos hän todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi tarvitsisi erityisopetusta oppimäärän osaamistavoitteiden saavuttamiseksi (lukiolain 28 a ja b §). Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan perusopetuksen tai toisen asteen koulutuksen aikana tunnistettuja opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka voivat johtua oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisista vaikeuksista tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Erityisopetuksella vastattaisiin niiden opiskelijoiden tarpeisiin, joilla on sellaisia tuen tarpeita, joihin lukiolain 28 §:n mukainen oppimisen tuki ei riittäisi. Erityisopetuksen antamisesta päättäisi

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

koulutuksen järjestäjä ja opiskelijalla tai hänen huoltajallaan olisi oikeus hakea päätökseen oikaisua aluehallintovirastolta. Tämä parantaisi opiskelijoiden oikeusturvaa.

Oppimisen tukeen liittyvät tukitoimet toteutettaisiin opetushenkilöstön yhteistyönä, kuten nykyisinkin. Erityisopetusta antaisi erityisopettaja.

Samalla tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä lisättäisiin sellaisten opiskelijoiden osalta, joilla on ollut perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta. Tämän vuoksi muutettaisiin myös oppivelvollisuuslakia (1214/2020).

Oppimisen tukea, tukiopetusta ja erityisopetusta koskevat muutokset tulisivat voimaan 1.8.2025 alkaen.

Oppimisen tuen vahvistamiseksi lukiokoulutuksen rahoitusta korotetaan hallitusohjelman mukaisesti 10 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen.

Englanninkielinen ylioppilastutkinto

Lukiolakiin ja ylioppilastutkinnosta annettuun lakiin (502/2019) ehdotettavilla muutoksilla mahdollistettaisiin englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Tämä edellyttäisi myös mahdollisuutta järjestää lukiokoulutusta englannin kielellä. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia. Lähtökohtana olisi kuitenkin edelleen ylioppilastutkinnon suorittaminen suomen tai ruotsin kielellä.

Englanninkielinen ylioppilastutkinto toteutettaisiin kolmantena kieliversiona kansallisesta ylioppilastutkinnosta. Tutkinto olisi tarkoitettu opiskelijoille, joiden kielitaito ei riitä lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen suomeksi tai ruotsiksi. Kielitaidon riittävyyttä arvioitaisiin koulutukseen hakeutuvan opiskelijan aikaisemman koulutuspolun avulla.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon saisi suorittaa opiskelija, joka on suorittanut lukiokoulutuksen oppimäärän englannin kielellä. Tämän lisäksi mahdollisuus englanninkieliseen ylioppilastutkintoon olisi henkilöillä, jotka ovat suorittaneet ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavan aiemman tutkinnon englannin kielellä tai jotka ovat suorittaneet englanninkieliseen International Baccalaureate tai European Baccalaureate – tutkintoon tähtäävät opinnot, mutta eivät ole suorittaneet tutkintoa. Ammatillisen perustutkinnon sekä IB- tai EB-tutkintoon tähtäävät opinnot englannin kielellä suorittaneiden osalta oikeutta englanninkieliseen ylioppilastutkintoon rajattaisiin niihin opiskelijoihin, jotka kielitaidon puutteiden vuoksi eivät selviytyisi kokeesta suomen tai ruotsin kielellä.

Opiskelijavalinta edellyttäisi, että opiskelijaksi valittava kykenee suorittamaan lukio-opinnot englanniksi. Opetuskielen hallinta olisi opiskelijaksi ottamista koskeva kelpoisuusedellytys.

Englanninkielisessä ylioppilastutkinnossa edellytettäisiin pakollisena äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suorittamista, jonka tutkinnon suorittaja käytännössä suorittaisi S2-/R2-kokeena (suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus-koe).

Oikeus järjestää englanninkielistä lukiokoulutusta määrättäisiin lukiokoulutuksen järjestämisluvassa, jossa lukiolaissa säädetysti määrätään opetuskielestä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisätä englannin kielen järjestämislupaan opetuskieleksi koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Luvan myöntämisen keskeinen myöntämisperuste olisi kyseisen koulutuksen tarve koulutuksen järjestäjän toiminta-alueella. Englanninkielinen lukiokoulutus on tarkoitettu niille, joilla ei ole edellytyksiä selviytyä lukio-opinnoistaan kansalliskielillä, mutta jotka voisivat selviytyä opinnoistaan englannin kielellä.

Koska ylioppilastutkinto suoritetaan lukion opetuskielellä, voisivat koulutuksen järjestäjät vuonna 2025 hakea järjestämisluvan muutoksia koulutuksen aloittamiseksi elokuussa 2026. Ensimmäiset englanninkieliset ylioppilaskokeet voitaisiin järjestää syksyllä 2028.

Taito- ja taideaineen koe

Ylioppilastutkinnosta annettua lakia muutettaisiin siten, että kokelailla olisi jatkossa mahdollisuus suorittaa taito- ja taideaineen koe osana ylioppilastutkintoa. Yhden viidestä pakollisesta ylioppilaskokeesta

voisi jatkossa suorittaa taito- ja taideaineen kokeella, jonka suorittamisen tavan kehittämisen lähtökohtana olisivat nykymuotoiset lukiodiplomit. Taito- ja taideaineen koe olisi mahdollista suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvissä pakollisissa taito- ja taideaineissa: musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa. Kokeeseen tulisi sisältymään valmistava näyttö, jossa kokelas osoittaa oppiaineelle luonteenomaista osaamista.

Ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan on suoritettava viisi koetta, joista äidinkielen ja kirjallisuuden koe on jatkossakin pakollinen. Tämän lisäksi kokelaan on suoritettava neljä muuta koetta. Pakollisten kokeiden määrään tai eri kokeiden pakollisuuteen ei esitetä muutosta. Kokelas voisi suorittaa yhden taito- ja taideaineen kokeen vaihtoehtona joko matematiikan, toisen kotimaisen kielen, vieraan kielen tai reaaliaineen kokeelle.

Ylioppilastutkintolautakunta vastaisi taito- ja taideaineiden kokeen ja valmistavan näytön sisällöllisestä kehittämisestä. Ensimmäiset taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeet voitaisiin järjestää vuonna 2029.

Rahoitus

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (1705/2009) ehdotetaan muutettavaksi siten, että lukiokoulutuksen yksikköhintojen porrastaminen vähäisen opiskelijamäärän mukaisen tunnusluvun perusteella uudistettaisiin tukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

Lukiokoulutuksen yksikköhinnan määräytymistä ehdotetaan muutettavaksi siten, että yksikköhinnan määräytymiseen vaikuttaisivat alle 200 opiskelijan määrän lisäksi koulutuksen järjestäjän syrjäisyys ja se, onko koulutuksen järjestäjän kansalliskieliin kuuluva opetuskieli vähemmistökieli siinä kunnassa, jossa opetusta pääosin järjestetään. Yksikköhinnan korotusta saisivat jatkossakin alle 200 opiskelijan koulutuksen järjestäjät, mutta korotuksen suuruus olisi nykyistä pienempi, jos koulutuksen järjestäjä ei sijaitse harvaan asutulla alueella tai sen opetuskieli ei ole paikallinen vähemmistökieli. Uudet rahoitusperusteet tulisivat voimaan portaittain vuodesta 2026 alkaen siten, että niitä sovelletaan ensimmäistä kertaa täysimääräisesti vuonna 2028.

Muuta

Tilauskoulutusta koskevaan lukiolain säännökseen (lukiolain 9 §) esitetään muutoksia, joiden myötä selvennettäisiin voimassa olevaa sääntelyä. Pykälään lisättäisiin, että tilauskoulutusta ei saa järjestää, jos tilaajan tarkoituksena on vain välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi ilman tarkoitusta rahoittaa koulutus. Koulutuksen järjestäjän on myös huolehdittava siitä, että tilauskoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet ja että tilauskoulutukseen osallistuvat tuntevat ne. Näillä täsmennyksillä pyritään puuttumaan tilauskoulutuksessa havaittuihin epäkohtiin muun muassa tilauskoulutussopimusten sisällössä ja opiskelijoiden tietoisuudessa omasta asemastaan.

Ylijohtaja Petri Lempinen, opetusneuvos Anne Ekroth, asiantuntija Johannes Peltola ja hallitussihteeri Maria Soininen/ opetus- ja kulttuuriministeriö, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto

Jakelu Sivistysvaliokunta

Tiedoksi Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen
Erityisavustaja Anita Westerholm
Ylijohtaja Petri Lempinen
Opetusneuvos Anne Ekroth
Asiantuntija Johannes Peltola
Hallitussihteeri Maria Soininen